

## ANHANG

### Englische Resümees

Yoshitake Kobayashi: On the chronology of the late works of Johann Sebastian Bach: compositional and performance activity from 1736 to 1750.

The foundation for a precise chronology of Bach's late works is provided by dated documents, detailed examination of Bach's handwriting from his later years, and identification of watermarks and copyists' hands. On the basis of these criteria, the B minor Mass emerges as the final completed work. By contrast, the "Art of Fugue", until now assigned to the last period of Bach's life, appears to have already come into being, in large part, in the early 1740's.

Jean-Claude Zehnder: Georg Böhm and Johann Sebastian Bach: on the chronology of Bach's style development.

During his period of schooling in Lüneburg (1700-1702), Johann Sebastian Bach doubtless made the acquaintance of Georg Böhm (1661-1733), who was at that time employed as organist of the Johanniskirche. Nevertheless, an analysis of Bach's early organ and clavier works reveals that they were first substantially influenced by the compositional manner of Böhm only around 1708. Many specific features indicate the use of Böhm's works as models, including aspects of structure, modulation, ornamentation, treatment of chorale melodies, and incorporation of dance types.

Walter Hüttel: Bach's students and "grandstudents" in the former Schönburg territory.

In southwestern Saxony, in the cities of Glauchau and Waldenburg and in the surrounding region, the following students of Bach can be traced: Christian Samuel Barth, Johann Gottlieb Söllner, Jacob Ernst Hübner, and Johann Gottlob Förtsch. During the second half of the eighteenth century, many of the musicians active in the same area had received their training from the Bach students Johann Friedrich Doles and Gottfried August Homilius. The works of Johann Christian Kuntze (1747-1821) represent an oddity of music history. Though occupied as a farmer and councilman in his native region of Grumbach, Kuntze also undertook musical composition in his spare time, and produced six fugues on the B-a-c-h theme in memory of J. S. Bach.

Darrell M. Berg: Carl Philipp Emanuel Bach's revisions of his clavier sonatas.

Numerous sonatas of C. P. E. Bach are preserved in multiple versions. The later revisions largely involve the ornamentation of melodies that were originally more plain, the extension of phrases and enrichment of harmonies, and in a series of instances, the replacement of entire movements. These alterations shed light on the changing tastes of the eighteenth-century public, as well as on the ever-higher standards that C. P. E. Bach applied to his own work.

Wolfgang Wiemer: Carl Philipp Emanuel Bach's Fantasia in c minor: a Lament upon the death of his father?

In 1973, Peter Schleuning raised the questions of whether C. P. E. Bach's Fantasia for Clavier in c minor, published in 1753, might have been intended as a "Tombeau" upon the death of Johann Sebastian Bach. A thorough analysis of the work confirms this suspicion; the unmistakable B-a-c-h motifs and their compositional treatment, along with the overall construction of the Fantasia, indicate that the work is modeled along the lines of a funeral oration fashioned according to the rules of rhetoric. Significantly, Bach's son also connects his composition to the language of his father's renowned "Chromatic Fantasy".

### Französische Resümees

Yoshitake Kobayashi: Sur la chronologie des oeuvres tardives de Jean Sebastian Bach. Activité compositionnelle et interprétative de 1736 à 1750.

Des documents datés, une investigation détaillée de l'écriture tardive de Bach, et la connaissance des filigranes et des mains de copistes font la base d'une chronologie plus précise des dernières oeuvres de Bach. La Messe en Si Mineur prend place comme dernière oeuvre complétée; L'Art de la Fugue, considéré jusqu'ici comme produit des dernières années, fut écrit déjà, en grande partie, au commencement des années 1740.

Jean-Claude Zehnder: Georg Böhm et Jean Sebastian Bach. Sur la chronologie du développement stylistique chez Bach.

Pendant ses années d'école à Lüneburg (1700-1702) Jean Sebastian Bach a certainement fait la connaissance de l'organiste titulaire de l'église de St. Jean, Georg Böhm (1661-1733). Une investigation des premières oeuvres de Bach pour orgue et clavier montre cependant que le style compositionnelle de Böhm s'y fait sentir seulement vers 1708. (Structure, modulation, usage des chorales, usage des ornements, incorporation des formes de danse - tous ces détails indiquent Böhm comme modèle.)

Walter Hüttel: Élèves et «petits-élèves» de Bach dans l'ancien territoire de Schönburg.

Aux alentours des villes de Glauchau et Waldenburg, dans le sud-ouest de la Saxe, on peut établir la présence de certaines élèves de Bach: Christian Samuel Barth, Johann Gottlieb Söllner, Jacob Ernst Hübner et Johann Gottlob Förtsch. Ici furent actifs aussi, dans la deuxième moitié du 18ème siècle, plusieurs musiciens élèves de Johann Friedrich Doles et de Gottfried August Homilius - eux-mêmes élèves de Bach. L'oeuvre de Johann Christian Kuntze (1747-1821) représente une curiosité de l'histoire de la musique: travaillant comme fermier et représentant de la municipalité de Grumbach, sa ville natale, Kuntze était, à côté, actif comme compositeur, et a écrit à la mémoire de Bach 6 fugues sur le thème B-A-C-H.

Darrell M. Berg: Les révisions faites par Carl Philipp Emanuel Bach dans ses sonates pour clavier.

Des nombreuses sonates de C. P. E. Bach sont conservées en plusieurs versions. Les altérations ultérieures concernent en particulier l'embellissement de mélo-

dies originalement plus simples, l'enrichissement du langage harmonique et structural et, dans certains cas, l'échange de mouvements entiers. Ces mesures reflètent non seulement le goût variable du public au 18ème siècle mais aussi les exigences croissantes de l'esprit créateur chez C. P. E. Bach.

Wolfgang Wiemer: La Fantaisie en Do Mineur de Carl Philipp Emanuel Bach — une lamentation sur le mort de son père?

En 1973 Peter Schleuning a posé la question de savoir si la Fantaisie en Do Mineur, imprimée en 1753, pouvait se considérer comme un tombeau pour Jean Sebastian Bach. Une analyse complète de l'oeuvre confirme cette idée: avec l'immanquable succession B-A-C-H et sont élaboration compositionnelle. la construction globale de la Fantaisie indique comme modèle un éloge fait selon les règles de la rhétorique. Il est significatif que le fils de Bach fait allusion au langage de la fameuse «Fantaisie Chromatique» de son père.

### Russische Resümées

Yoshitake Kobayashi: К хронологии поздних произведений Иоганна Себастиана Баха. Композиторская и исполнительская деятельность от 1736 до 1750.

Датированные документы, детальное изучение почерка Баха, а также знание водяных знаков и почерков копистов дают основание для точной хронологии произведений позднего периода творчества. Последним законченнымopusом здесь следует считать Мессу h-Moll; большая часть «Искусства фуги», в противовес общепринятому мнению, возникла уже в начале 1740-х годов.

Jean-Claude Zehnder: Георг Бём и Иоганн Себастиан Бах. К хронологии развития баховского стиля.

В годыучения в Лüneбургской школе (1700—1702) Бах наверняка познакомился с Георгом Бёмом (1661—1733), служившим тогда органистом в Иоханнескирхе. Изучение ранних органных и клавирных сочинений Баха показывает, однако, что в баховском творчестве лишь в 1708 году существенно проявляется влияние композиторского стиля Бема (форма, модуляция, способы хоральной обработки, техника меллизмов, использование танцевальных формул — всего, что своими специфическими чертами указывает на Бёма, как на образец).

Walter Hüttel: Ученики и внучатые ученики Баха на бывшей шёнбургской земле.

В юго-западной Саксонии, городах Глаухау и Вальденбурге, а также в их окрестностях обнаружены сведения о следующих учениках Баха: Христиан Самуэль Барт, Иоганн Готлоб Зёдльнер, Якоб Эрнст Хюбнер и Иоганн Готлоб Фёрч. Во второй половине 18 века здесь работали многие музыканты-воспитанники учеников Баха - Иоганна Фридриха Долеса и Готтфрида Августа Хоммилуса. Музыкально-исторической достопримечательностью является творчество Иоганна Христиана Кунце (1747—1821): крестьянин и член общинного представительства в своём родном городе Грумбахе, Кунце в качестве «хобби» занимался композицией и написал в память о Бахе 6 Фуг на тему В-А-С-Н.

Darrell M. Berg: Карл Филипп Эмануэль Бах в процессе работы над своими клавирными сонатами.

Многочисленные сонаты К. Ф. Э. Баха сохранились во многих редакциях. Позднейшие изменения выражаются, в частности, в украшении первоначально простых мелодических голосов, гармоническом и композиционном обогащении, а также в ряде случаев замене целых частей. Все эти поправки вызваны как эволюцией вкусов публики в 18 веке, так и растущими требованиями К. Ф. Э. Баха к собственному творчеству.

Wolfgang Wiemer: Фантазия Карла Филиппа Эмануэля Баха с-Moll Ламенто на смерть отца?

В 1973 году Петер Шлэйнинг поднял вопрос, могла ли опубликованная в 1753 году Фантазия с-Moll К. Ф. Э. Баха быть задумана как эпитафия на смерть Иоганна Себастиана Баха. Тщательный анализ подтверждает эту гипотезу: отчетливо звучащая последовательность В-А-С-Н и её композиционная обработка, равно как и общая структура фантазии отсылают к модели выстроенной по риторическим правилам надгробной речи. Многочисленными деталями Бахсын восходит к стилю знаменитой «Хроматической фантазии» своего отца.

### Tschechische Resümeees

Yoshitake Kobayashi: Ke chronologii pozdních děl Johanna Sebastiana Bacha. Skladby a jejich provozování v letech 1736–1750.

Datované dokumenty, podrobný výzkum Bachova pozdního rukopisu i poznatky o vodoznacích a rukopisech opisovačů tvoří základ pro upřesnění chronologie Bachových pozdních děl. Na základě těchto poznatků je posledním dokončeným dílem mše h-moll; Umění fugy, zařazováno doposud do posledního životního období, vzniklo z veliké části již začátkem 40-tých let.

Jean-Claude Zehnder: Georg Böhm a Johann Sebastian Bach. Ke chronologii vývoje Bachova stylu

V období školních let v Lüneburku (1700–1702) se Johann Sebastian Bach určitě seznámil s Georgem Böhmem (1661–1733), varhaníkem v kostele sv. Jana. Výzkum Bachových raných varhanních a klavírních děl však ukazuje, že tato tvorba je podstatně ovlivněna Böhmovým skladatelským stylem (vedení hlasů, modulace, zacházení s chorálními melodiemi, technika ozdob, začleňování tanečních typů – všechno se specifickými rysy, poukazujícími na Böhma jako vzor) až kolem roku 1708.

Walter Hüttel: Bachovi žáci a jejich žáci v bývalém schönburgském teritoriu

V jihozápadním Sasku, v městech Glauchau a Waldenburg a v jejich okolí možno doložit následující Bachovy žáky: Christiana Samuela Bartha, Johanna Gottlieba Söllnera, Jacoba Ernsta Hübnera a Johanna Gottloba Förtszche. Ve druhé polovině 18. století působilo zde několik hudebníků, kteří se učili u Bachových žáků Johanna Friedricha Dolese a Gottfrieda Augusta Homi-

liuse. Dílo Johanna Christiana Kuntze (1747–1821) je hudebně historicky pozoruhodné: jako sedlák a obecní zástupce ve svém rodném městě Grumbachu byl ve „vedlejší povolání“ činný jako skladatel a napsal na paměť J. S. Bacha 6 Fug na téma B-a-c-h.

Darrell M. Berg: Carl Philipp Emanuel Bach a jeho propracovávání vlastních klavírních sonát

Cetné sonáty C. P. E. Bacha jsou zachovány v několika verzích. Dodateční změny se týkají zvláště ozdob původně jednodušších melodických hlasů, obohacení v oblasti harmonie a vedení hlasů a v řadě případů i výměny celých vět. Ve všech těchto změnách se odráží jednak měnící se vkus publika v 18. století, jednak stoupající nároky C. P. E. Bacha na vlastní tvorbu.

Wolfgang Wiemer: Fantazie c-moll Carla Philippa Emanuela Bacha – Lamento nad smrtí otce?

V roce 1973 nadhodil Peter Schleuning otázku, zda Fantazie c-moll pro klavír C. P. E. Bacha, vydaná 1753, mohla být myšlena jako pomník zesnulému J. S. Bachovi. Důkladná analýze díla utvrzuje toto domnění: nepřeslechnutelné sledy tónů B-a-c-h a jejich kompoziční zpracování, právě tak jako celková výstavba Fantazie ukazují na model pohřební řeči, zformované podle řečnických pravidel. Bachův syn vědomě navazuje na dikci slavné „Chromatické fantazie“ svého otce.